

Universitätsbibliothek Paderborn

Thesavrvs Casvum Conscientiæ

Continens Praxim exactissimam De Censvris Ecclesiasticis, Aliisque Poenis, & Canonicis impedimentis, in Septem Libros distributus ...

Decisiones Casvum Conscientiæ Ex Doctrina Consiliorvm Martini Ab Azpilcveta Doctoris Nauarri collectæ, & iuxta librorum iuris Canonici dispositionem in suos Titulos distributæ

Sayer, Gregory

Venetiis, 1627

40 Vendere carius, aut vilius emere, quam res valeat, ob dilatam, uel anticipatam solutionem non licet.

urn:nbn:de:hbz:466:1-13903

possit pluris, quam valeat. c. in ciuitate, & cap. si. de vfur. Et incertitudo, an pensio domus maior, vel minor sit futura, facit, vt creditor possit accipere fructus pinguiorcs pro vfuris, l. si ex pactione, C. de vfur. Et mens aliquem redditum annuum, vel menstruum ad vitam ementis, efficit, vt emptor, simul tum viuat, iuste percipere possit multo plus, quam sit pretium, quod dedit, quia dubium est, quanto tempore viuet, vt ait Oldrad. conf. 27. & Decius conf. 123. & periculum perdendi totum facit, vt pactum accipiendi centum ab vno cum pactione reddendi 200. Si post annum visa Roma, redierit in patriam, sit licitum. Et mutuum datum alicui ea lege, vt si moriatur intra sex annos, nihil ei reddatur, & si viuat, sex annos reddatur ei mutuum datum, & centum pro militario, iustum est; quia nihil recipit vltra sortem ui mutui, sed solum ob periculum perdendi sortem.

DECISIO XXX.

Ex conf. 26. alias 7. de verb. signi.

30 **D**ans alteri pecuniam ea lege, ut quotannis certum quid ei soluatur, & si durante societate moriatur morte naturali, pecunia esset accipientis; si postea obiit mortem per cussus calce cuiusdam equi, aut alio simili casu, potest mortui hæres iuste pecuniam illam repetere, uel iam repetitam retinere, ex eo quod communiter mors illa non reputatur naturalis, sed uolenta, instrumenta uero societas de morte naturali intelliguntur.

DECISIO XXXI.

Ex conf. 27. deest in Nouis.

31 **S**ocietas contracta super officio, in quo unus ponit illud, & alter dimidium ualoris eius dat officiali cum pacto, ut danti dentur decem, uel duodecim certi lucri pro centenatio pecuniar, saluo suo capitali, licita est ex Nauar. in Man. c. 17. nu. 251.

DECISIO XXXII.

Ex confil. 28. deest in Nouis.

32 **M**ens scuta leuioris ponderis minori pretio Romæ, & quæ ibi ob defectum ponderis non expenduntur communi pretio, & eadem cum lucro uedens ituris extra urbem, quibus tanti ualent hæc scuta leuioris ponderis, ac si essent iustissimi ponderis (cum in alijs prouincijs Italiae etiam scuta minoris ponderis aequè bene expenduntur, ac si iustissimi ponderis essent) sic uendendo peccat, licet enim non emat ea minoris, quam ualeant, & emptori ualebunt tanti in alia prouincia, quanti emit, & forte pluris, quia tamen venditio rei non iustificatur ex utilitate, quam emptor percipiet ex illis, sed ex utilitate, quæ venditor, ex ea prouenit, vt ait S. Th. 2. 2. qu. 77. artic. 1. & pluris ea uendit quam ualent in loco, ubi ea uendit, ex Nau. in Man. c. 23. num. 77. 78. peccat, & aut eis, quibus uendit, si eos inuenit, aut eis non inuenit, pauperibus illud auctarium restituere tenetur. Quamuis enim qui emit in vno loco monetam minoris ualoris, & potate, uel mittere possit eam ad alium locum, ubi pluris ualeat, non tamen illam in eodem loco, alijs pluris, quam ualeat, uendere possit.

DECISIO XXXIII.

Ex confil. 29. alias 19.

33 **V**endens domum, & ob dilationem solutionis vltra pretium iustum aliquid ab emptore recipiens, vfuram committit, nisi illud ratione damni emergentis, aut lucri cessantis accipiat.

DECISIO XXXIV.

Ex conf. 30. alias 4. de emptio. & uenditio.

34 **M**ercator merces suas aliquanto pluris uedens, etiam vltra pretium rigorosum, vt eo pluri proxoneta dato qui emptoris ad eius tabernam adducit, eum sibi magis officiosum reddat, timens ne emptores secus ad alios mercatores diuertant, peccat mortaliter, & ad restituendum emptoribus tantum, quantum iusto pretio rigoroso addiderit, tenetur; eo

quod emptorem deceptit, & iniuste læsit, ex Nau. in Man. c. 23. num. 77. Proxoneta uero nec peccat, nec restitutioni subijcitur.

DECISIO XXXV.

31. deest in Nouis.

Ex conf. 32. (alias) 17.

34. deest in Nouis.

35 **S**icut emptio, & uenditio rei vltra dimidium iusti pretij facta non solum iure naturali, diuino, & canonico, sed etiam Casateo, iniusta, & rescisibilis est; cap. cum dilecti. de empt. & l. 2. C. de rescin. uendit ita uenditio pretio longè in iusto maiore propter dilationem solutionis iniqua est, & vltra palliata. cap. in ciuitate de vfur. Soc. lib. 6. de iusti. q. 4. art. 1. & Naua. in Manual. cap. 16. nu. 206, & 210. Nec eam consuetudo, qua in aliquibus locis id solet fieri, excusat.

DECISIO XXXVI.

Ex conf. 33. alias 2. de locato, & conducto.

36 **S**ocietas qua quis locat centum oues alteri ad quinquenium pro pensione centum Iuliorum, & quinquaginta caseorum in singulas annos, ea lege, vt finitis quinque annis, conductor reddat totidem aequè bonas, exceptis, quæ perirent fulgure, vel vna certa infirmitate, iniusta, & usuraria est, non solum ob pactum reddendi aequè bonas oues post quinquennium, & consequenter sortem principalem, & vltra illam centum Iulios, & quinquaginta caseos; sed etiam quia conductor in hoc casu obligatur, vt teneatur de omni culpa leuissima, & de omni casu fortuito, excepto: cū fulminis, qui tamen de iure communi non nisi de culpa lata, & leui tenetur.

DECISIO XXXVII.

Ex conf. 35. alias 14.

37 **V**endens granum in vno mense, vel aliquid aliud vendibile soluendum in alio mense, pretio quo in illo ualebit, non potest iuste accipere pretium summum quo ualebit alio quo die illius mensis, sed pretio medio, quo illo mense ualebit, contentus esse debet ex Nau. in Man. cap. 17. num. 241. vt pretium summum, quo ualuerit alio die illius mensis fuerit viginti, & minimum quo ualuerit alio die, sit decem, venditor solutione quidecim contentus esse debet.

DECISIO XXXVIII.

Ex conf. 6. & 10. in Nouis eadem sunt, & desunt in antiquis.

38 **Q**uamuis aliquid principaliter ratione mutuationis, aut pro dilatione termini ad soluendum debiti a debitoribus accipi non possit, c. si fœneraueris, l. 4. qu. 3. & c. consuluit de vfur. quia tamen vtrunque interesse, tam lucri cessantis, quam damni emergentis etiam ante moram stipulari a mutuante sine usura poterit, l. 3. §. ult. ff. quod certo loco mercator, qui mutuatur alteri pecuniam soluendam certo die, si die non soluatur mutuatarium ad uerisimile interesse, quod intra illud spatium soluendum fuisset, sine usura obligare potest.

DECISIO XXXIX.

Ex conf. 7. in Nouis, deest in antiq.

39 **C**ambiorum futurorum interesse post Bullam Pij V. incip. in eam pro nostro, & est constit. 148. in ordine, nec certificari potest, nec super eis pacisci, vt cambio vno finito, aliquid tecambium currete incipiat, nec vt pecunia restituatur in loco, quo pecunia cambio accipitur, ex Nau. in Man. ca. 17. nu. 300. sed neque creditor a suo debitor saltem in foro exteriori stipulari potest, vt interesse cambiorum, & recambiorum ad tot pro centum soluat.

DECISIO XL.

Ex conf. 16. in Nouis, deest in antiq.

40 **V**endere carius, aut uilius emere, quam res ualeat, ob dilatatam, vel anticipatam solutionem, nec mercatoribus maritimis, nec pastoribus, nec mercatoribus lanarum

narum licet, nisi hic excessus ex capite lucri cessantis, vel damni emergentis iustificetur, vel intra iustæ prærij latitudinem includatur, ita Natarr. in Man. c. 3. num. 79. Quæ prærij latitudo maior est in re maioris valoris, exceditque prærij, quo communiter præsentij pecunia vendi potest.

DECISIO XLI.

Ex cons. 30. in Novis, deest in antiq.

- 41 **C**ambia si non solvantur in primis nundinis cum debito lucro, & fortè principali, recambium pro secundis, tertijs, & quartis fieri potest, donec omnia solvantur, dummodo non maiori lucro, quàm pro primis fiat.

TITVLVS XIV.

De Crimine falsi.

S V M M A R I V M.

- 1 Falsarij literarum beneficialium peccant, & cui restituere tenentur.
- 2 Mutare sibi nomen sine fraude, nisi seruus sit, cuiuslibet licet.
- 3 Mendax non est, qui per additionem mentalem supplet locuti nem exteriori.
- 4 Confessario, an, & quomodo credendum sit.

DECISIO I.

Ex consil. 1. alias 10. de iniur. & damno dato.

- 1 **I**mpetrans pro absente beneficium a sede Apostolica, & habita signatura confingens literas falsas, per quas absens ignorans accipit possessionem eius, & soluit impensas literarum, perinde ac si iuste per Cancellariam fuissent expeditæ, peccat, & ad restitutionem tenetur ei, a quo eas accepit, ratione acceptationis ob causam ea non secuta; ff. de conduct. causa dat. & C. de conduct. ob causam cum data illi fuerint ad expediendum veras literas, quæ non fuerant expeditæ, a qua restitutione excusatur, si eas literas super signatura valida postea expeditæ faciat, cum sic causa, ob quam eas accepit, consecuta sit.

DECISIO II.

Ex cons. 2. alias 6.

- 2 **M**utare sibi nomen ad aliquid acquirendam cuius licet, l. i. C. de mut. nom. & leg. falsi. ff. ad l. Cornel. de fals. dammodo seruus non fit, aut nisi ad fraudandum, aut damnificandum creditores, aut alios id faciat, d. l. falsi.

DECISIO III.

Ex cons. 1. in Novis, deest in antiquis.

- 3 **M**endax non est, qui per additionem mentalem supplet exteriori locutioni id, sine quo mendax fuisset, sed neque mendacium alias de se non mortale per solam circumstantiam, quod in iudicio dicitur, mortale efficitur, nisi alia circumstantia addatur, puta iuramentum de veritate dicenda, aut damnum inde notabile accusatori ob pernam talionis, aut Reipubl. cuius notabiliter interest crimina punire, sequatur.

DECISIO IV.

Ex cons. 2. in Novis deest in antiq.

- 4 **C**onfessario asserenti aliquid fieri, vel non fieri posse, penitens credere potest, & licet postea scrupulus oriatur, cum deponere potest.

TITVLVS XV.

De Sortilegijs.

S V M M A R I V M.

- 1 Oratione vana ad futura scienda utens peccat, non est tamen excommunicatus.
- 2 Pulverem ex cerebro hominis raso, contra morbos, an efficere liceat.

DECISIO I.

Ex cons. 1. in utrisque.

- 1 **V**Tens oratione, & verbi bonis, & sanctis etiam ad Deum directis, interponendo tamen aliqua vana, scilicet orando per pulchrum viridarium, aut per palatium delectabile, per aquam currentem, ignem vrentem, ante cubitum, & cū candela benedicta, & alia huiusmodi observans ad finem, ut futura a Deo revelentur, etiam præmissa protestatione, quod demones consulere non intendat, peccat, & superstitionem admitti, quamvis enim per se peccatum non sit desiderare scientiam futurorum, scire tamen illa observando aliqua vana, quæ neque sua natura, neque ex ecclesiæ institutione vim impetrandi revelationem habent, & in quibus Dæmonse facile immiscere solet, peccatum, & superstitio est; 26 quæst. 1. 2. 4. & 5. & S. Thom. 2. 2. q. 95. art. 2. excommunicationem tamen Bullæ cœnæ non incurrit, cum ea non excommunicet nigromanticos, nec alios supersticiosos, qui non sunt hæretici, aut ad hæresim concipiendam per tenerunt.

DECISIO II.

Ex cons. 2. in utrisque.

- 2 **P**ulverem ex cerebro hominis mortui raso, contra morbum caducum, vel alium ex privilegio particulari, Medicis, Chirurgis, & Pharmacopolis efficere licet.

TITVLVS XVI.

De Clerico excommunicato ministrante.

S V M M A R I V M.

- 1 Absolutio ab una censura, aut dispensatio ab una irregularitate ad alias non extenditur.
- 2 Excommunicatus fructus beneficij legitime obtenti perdit, tamen irregularis fit.
- 3 Excommunicari potest absens, & ignorans, sed celebrando non peccat, nec fit irregularis.
- 4 Ordinatus presbyterio ante legitimam ætatem est suspensus, & irregularis.
- 5 Suspensus, interdictus, vel excommunicatus, collectam in choro dicens, fit irregularis.
- 6 Excommunicatus coram se celebrari faciens est irregularis, non tamen si simpliciter sacrum audiat.
- 7 Irregularitatem non incurrit, qui probabiliter se excommunicatum ignorans celebrat.
- 8 Excommunicatus Eucharistiam de manu alterius clerici accipiens non fit irregularis.
- 9 Illegitimus sine dispensatione, et cum falsis dimissorijs promotus, quando sine dispensatione celebrare possit.
- 10 Episcopus simoniacum in beneficio an absolvere, et cum eo dispensare queat.

DECISIO I.

Ex consil. 1. alias 16.

- 1 **Q**ui in quatuor censuras excommunicationis incidit, & celebrando in illis incurrit irregularitatem, & manens in ea beneficium obtinet; si postea obtineat absolutionem